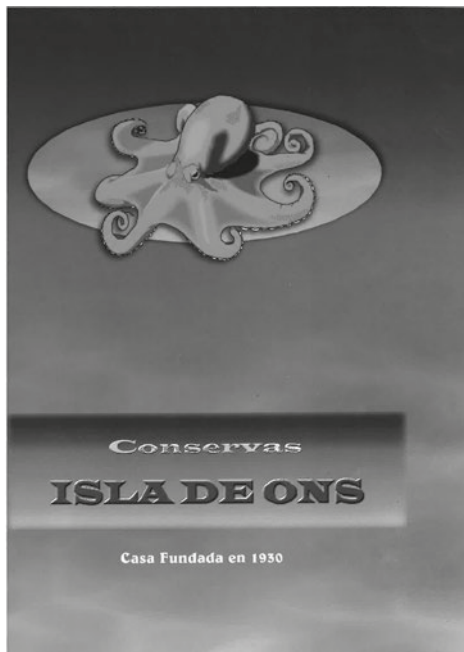

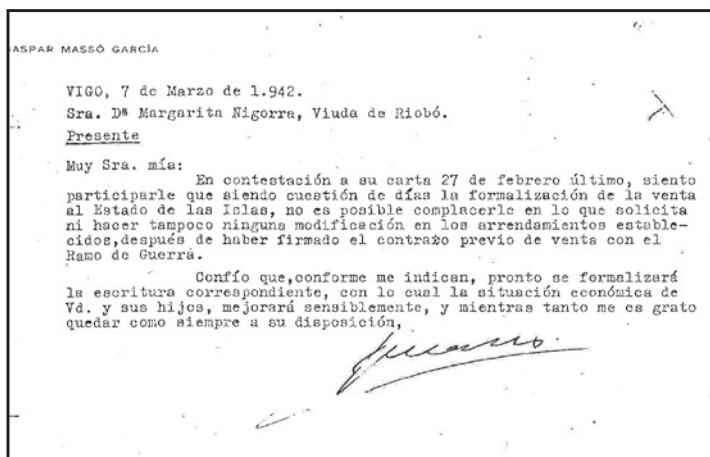
Torrente Ballester e Riobó de Ons: unha conxectura

Por: Belarmino Barreiro Rosales

A partires do pasamento de Didio Riobó Bustelo o dezasete de outubro de 1936 na súa casa almacén de salga na Illa de Ons sen descendencia, a súa viúva María Antonozzi Polemca abandona horrorizada Bueu e regresa á Arxentina non sen antes deixar a cargo a xestión das Illas e a súa principal Sociedade “Isla de Ons, S.Ltda.” ó amigo do seu home e industrial conserveiro Gaspar Massó García. Con cargo a esta e mentres non se atopa comprador para o arquipélago, tralo intento frustrado un ano antes polo Goberno da II República, a entidade Massó Hermanos, S.A. ía entregando a conta diversas cantidades para a subsistencia tanto da viúva coma dos herdeiros de Pedro Riobó Bustelo, irmán do causante e segundo o testamento outorgado e acordo acadado entre as partes mediante contrato en 1937 que estipulaba o setenta e cinco por cento para a cónxuxe e o vinte cinco por cento restante para a tamén viúva Margarita Nigorra e os seus fillos, Manuel, Pedro, Dolores e Margarita Riobó Nigorra. Será esta última, a viúva de Pedro Riobó cos seus catro fillos a que máis apremie ó novo xestor de Ons na entrega de cantidades de cartos sempre previa a liquidación posposta da devandita Sociedade depositaria de todos os arrendamentos rústicos, urbanos e pecuarios que a Illa proporcionaba, aínda mesmo anos despois da expropiación das Ons por parte do Estado Español en 1941 por un millón de pesetas e formalizada a compra o dous de decembro de 1942:

Folheto titulado “Isla de Ons, S.L. Conservas. Casa fundada en 1930” confeccionado e difundido pola familia Riobó durante a petición de reversión. (Por facer alusión no artigo a esta Sociedade que aínda hoxe existe pero sen actividade”

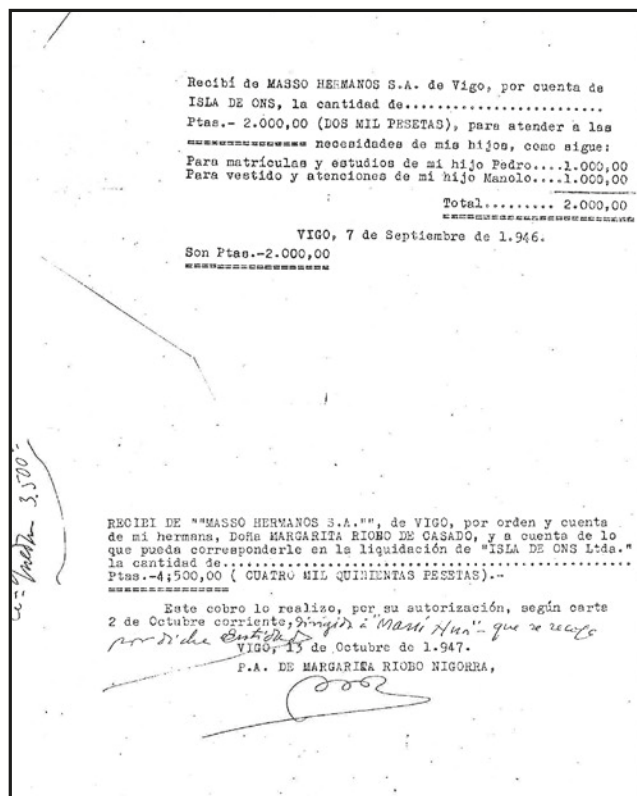
“Gaspar Massó García. Vigo 7 de marzo de 1942. Sra Dª Margarita Nigorra, Viúva de Riobó. Presente. Moi Sra. Miña: en constestación á súa carta 27 de febreiro último, sinto participarle que sendo cuestión de días a formalización da venda ó Estado das Illas, non é posible complacela no que solicita nin facer tampouco ningunha modificación nos arrendamentos establecidos despois de asinado o contrato previo de venda co Ramo de Guerra. Confío que, conforme me indican, logo se formalizará a escritura correspondente, co cal a situación económica de Vostede e os seus fillos, mellorará sensiblemente e, mentres tanto éme grato quedar coma sempre ó seu dispór, asinado....

“Recibín de Massó Hermanos, S.A. de Vigo, por conta de Isla de Ons, a cantidade de ptas.- 2.000 (dos mil pesetas), para atender ás necesidades dos meus fillos, como segue: para

matriculas e estudos do meu fillo Pedro, mil e para vestido e atencións do meu fillo Manolo, mil. Vigo, 7 de setembro de 1946. Son ptas.- 2.000,00”

“Recibín de “Massó Hermanos, S.A. de Vigo, por orde e conta da miña irmá, dona Margarita Riobó de Casado, e a conta do que pode corresponderlle na liquidación de Isla de Ons Ltda. Ptas.- 4.500,00 (catro mil cincocentas pesetas). Este cobro realizouno, pola súa autorización, segundo carta 2 de outubro corrente, (dirixida a Massó Hnos que se recolle por dita cantidade). Vigo, 13 de outubro de 1947. Asinado por P.A. de Margarita Riobó Nigorra”.

Neste ano de 1947 procédese á liquidación de haberes de “Isla de Ons, S.L.” que non á súa disolución, pois aínda hoxe consta de alta con períodos de inactividade grandes no Rexistro Mercantil. Esta particularidade unida á casualidade nos anos noventa con motivo dunha conferencia en Madrid do xurista Eduardo García de Enterría sobre o dereito de reversión na lexislación vixente contemplada na Lei de expropiación forzosa, animan á póla da familia de Dolores Riobó Nigorra e Manuel Riobó Fernández a iniciaren a consabida reclamación de devolución das Illas Ons co resultado que xa coñecemos (favorable non en especie, senón como indemnización en cartos)... Nesta orde de acontecementos, sabemos que Gonzalo Torrente Ballester regresa de París por mor da súa tese doutoral a Bueu vía barco ó porto de Vigo en outubro de 1936, pois o seu pai exercía de Comandante da Axudantía Militar de Mariña en Bueu dende había cinco anos e onde el casara en primeiras nupcias con Inés Malvido en 1932 e coñecía todo o ambiente e compartía amizade coa “intelectualidade” do momento. Precisamente no outono de 1936 vivirá a detención de José Gómez de la Cueva, o alcalde destituído no alzamento e a morte de Didio Riobó como quedou xa dito. É aquí precisamente onde engarza a nosa historia. A bo seguro o insigne escritor (que foi coñecedor do Bueu da República) posiblemente e digo posiblemente (de aí a conxectura do título) soubo do desmantelamento das pertenzas da casa do defunto Didio Riobó na Illa de Ons cando se trouxeron os útiles de alá para o continente desembarcados no peirao de Massó, unido ó feito de que como xestor por encargo da súa viúva, Gaspar Massó fíxose cargo tamén das súas propiedades e bens na propia vila de Bueu, casa incluída e entre o que constaba o mobiliario do pai de Didio, o doutor Manuel Riobó Guimeráns, natural de Cela e cofundador do Hospital Nicolás Peña de Vigo como primeiro forense da cidade olívica. Era sabido que conservaban mobles de madeira de caoba do despacho do médico e mesmo un atril tallado coa feitura dunha aguia alada que viñera con el da súa etapa na guerra de Filipinas. Segundo a tradición oral, tivo que ser todo un poema ver o traslado de todo elo para a vivenda residencia dos Massó. Así

Manuel Riobó

Didio Riobó

pois, creo que de algún xeito esta pasaxe quedou no maxín do noso escritor ferrolán que andado o tempo será o caldo de cultivo das súa triloxía “Los Gozos y las sombras” (1957-1962) e a súa “Pueblanueva del Conde” trasunto literario do Bueu do tempo da II República (1931-1936) con Caetano Salgado como novo rico industrial cacique ó fronte da localidade e en pugna co vello estilo de ser, representado entre outros, por Carlos Deza e onde acontecerá no primeiro libro da triloxía titulado “*El señor llega* (1957)” a desapercibida pasaxe coñecida como do despacho inglés de estilo “chippendale” mercado a un Lord, onde Caetano en contraposición a Carlos, Torrente presentara o despacho tapiado na nenez da Torre da casa fidalga antiga e vella onde agora mora. Esta escena baixo o principio de verosimilitude, ben puidera lembrar os mobles do doutor Riobó (no libro o Lord inglés) agora do upado industrial (Gaspar Massó)

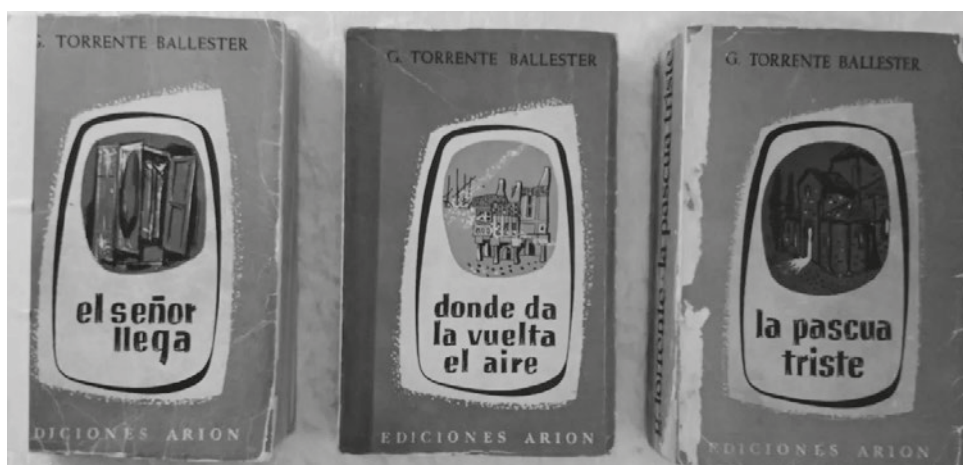

Imaxe dun atril en madeira de caoba representando unha aguia alada. (Coma a do artigo)

*“Atravesaron as oficinas (...) máis alá dunha porta onde estaba escrito – Director-, a fisonomía do edificio cambiaba: calefacción, alfombra rica no corredor, **mobles de caoba** (...) Entra. Xa verás (...) Un despacho inmenso, de teitos altos (...) cuberto de carballo antigo; ó fondo unha ventanaxe gótico inglés (...) bos mobles, bos cadros (...) un óleo representando a Caetano con traxe de montar e fusta (...) Que Tal ? Gústache? (...) Carlos tardou en responder. Confeso que me sorprende. Aquí neste pobo.... Caetano palmeouno nas costas. Este pobo xa non é o que lembrás, e será moito máis. Pero douche a razón: o despacho é sorprendente... (...) Chippendale. **Compreino enteiro, a un lord arruinado; mandeino desmontar e, peza a peza, foi reconstruído na miña casa.** Está igual que no castelo. A única diferenza é o meu retrato. Había o dun vello con perruca, pero como comprenderás (Libro I, capítulo 6)*

Unha aparencia de verdadeiro reflectido nos mobles de caoba, bos mobles, carballo antigo e a substitución da imaxe do cadro que non do marco en si que segue a ser o mesmo (útiles de Didio Riobó por herdanza do seu pai médico, Manuel Riobó). “Compreino enteiro a un lord arruinado” que é tanto como dicir “adquirino a conta de ser eu agora o xestor universal dunha persoa certamente vida a menos que acabou traxicamente”...

Son dos que penso que aínda faltan moitos códigos por descubrir, resolver e estudar nesta grande obra que é a triloxía de *Los gozos y la sombras*, que non son outros que os arcanos do Bueu dun tempo que foi.

Imaxes da primeira edición da triloxía de “Los gozos y la sombras” (1957-1962) da editorial Orión